

Jubileusz 90-lecia Profesor Jadwigi Puzyniny – przewodniczącej Zespołu Etyki Słowa Rady Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk

W tym roku, 29 stycznia Pani Profesor Jadwiga Puzynina skończyła 90 lat i z tej okazji Uniwersytet Warszawski i Rada Języka Polskiego będą świętować Jej jubileusz. Na wyraźne życzenie Jubilatki będzie to uroczystość nietypowa, bo w sporej części poświęcona etyce komunikacji międzyludzkiej – sprawie, która od dwóch lat jest w działaniach Pani Profesor najważniejsza.

wtedy semantyką kłamstwa i manipulacji). Od tego czasu opublikowała ponad sto tekstów, które dotyczyły problematyki aksjologicznej. Poświęcone były metodom opisu znaczeń wyrazów wartościujących, sposobom wartościowania w języku, w tekście i w opisach słownikowych oraz wartościom w kulturze i życiu społecznym. Nie ma chyba dziś polskiego językoznawcy, który mówiąc o war-

Profesor Jadwidze Puzyninie polskie językoznawstwo zawdzięcza wiele cennych prac z zakresu leksykografii, słotwotwórstwa, leksykologii, języka autorów, a przede wszystkim aksjolingwistyki. Tę ostatnią dyscyplinę językoznawczą metodycznie budowała, przedstawiając nie tylko związki języka i wartości, lecz także określając zadania i metody badawcze oraz opisując trudności interpretacyjne. Językiem wartości badaczka zainteresowała się już w późnych latach 70. (zajęła się

tościach, nie odwołuje się do prac tej Autorki. Najbardziej znane książki aksjolingwistyczne Jadwigi Puzyniny to: *Język wartości* (1992), *Słowo – wartość – kultura* (1997), *Wartości i wartościowanie w perspektywie językoznawstwa* (2013).

Profesor Puzynina jest również organizatorem nauki. W roku 1983 na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego założyła Pracownię Języka Cypriana Norwida, którą do dziś kieruje i która stała się ważnym

- ośrodkiem badań jego tekstów. Spośród autorów, których językiem się zajmowała, Norwid – poeta i myśliciel jest najbliższy Jej sercu.

W roku 2016 Profesor Puzynina zainicjowała powołanie Zespołu Etyki Słowa Rady Języka Polskiego PAN. W ten sposób wcieliła w życie myśl o tym, że głównym celem zajmowania się aksjolingwistyką jest jej przydatność dla rozwoju kultury humanistycznej społeczeństwa.

Jej badania były metodyczne, gruntowne i celowe. Musiały się zatem przełożyć na działania prospołeczne, kształtujące postawę wszystkich uczestników komunikacji. Z mojego punktu widzenia – osoby, która uczestniczy w Jej pracy dla etyki słowa – takie zaangażowanie jest przejawem ważnej dla uczonego i nauczyciela akademickiego spójności przekonań, postawy i czynów.

Doceniając dotychczasowe wysiłki dla poprawy jakości etyki słowa, Profesor Puzynina uznała, że bez zaangażowania instytucji mającej wysoką rangę społeczną i dużej liczby osób przekonanych o wadze komunikacji etycznej nie da się wpłynąć znacząco na poprawę jej poziomu. Zwołała zatem pospolite ruszenie językoznawców i nauczycieli polonistów, którym nie są obojętne takie negatywne zjawiska, jak agresja w publicznej i prywatnej sferze komunikacji i będąca jej skutkiem degradacja polskiej kultury. W styczniu 2016 roku ukonstytuował się Zespół Etyki Słowa Rady Języka Polskiego PAN, a Jadwiga Puzynina została jego przewodniczącą. Potem stopniowo zapraszała do Zespołu ludzi nauki, sztuki i literatury oraz przedstawicieli innych zawodów, którzy swoim autorytetem wpływają na zachowania użytkowników polszczyzny.

Celem Zespołu jest promowanie w komunikacji zasad szacunku dla każdego człowieka, podstawowej życzliwości, chęci rozumienia inności, starania o po-

rozumienie i zgodę. Z tym przestaniem etyki słowa – opartym na prawach człowieka do godności, wolności, równości i solidarności, zapisanych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ z 1948 roku, Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2007 roku oraz Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku – chcemy docierać do jak najszerszego kręgu odbiorców: do polityków, ludzi mediów, urzędników, użytkowników

internetu, ludzi biznesu i reklamy oraz środowisk edukacyjnych, a także do rodzin.

Zespół liczy obecnie ponad 150 osób. (Wśród członków Zespołu Etyki Słowa jest 10 członków Rady z jej przewodniczącym, Profesorem Andrzejem Markowskim na czele). Nie od razu było jasne, czy tyle osób będzie mogło efektywnie współpracować. Po dwóch latach działalności Zespołu możemy powiedzieć, że słusznie zaufaliśmy Pani Profesor. Wiedza o etycznej komunikacji stopniowo przebija się do świadomości społecznej, gdyż Jadwiga Puzynina swoim autorytetem skłoniła większość członków do podjęcia różnorodnych inicjatyw, których pomysły rodziły się we wspólnych dyskusjach. Działamy w dziewięciu podzespołach, których członkowie zajmują się problemami teoretycznymi etyki słowa, etyką komunikacji w polityce, mediach i internecie, w szkołach i na uczelniach, w sztuce, literaturze, biznesie i reklamie, w urzędach oraz w kontaktach prywatnych. Mamy stronę internetową i widać nas na facebooku. Organizujemy kampanie społeczne, konferencje naukowe, warsztaty dla uczniów, studentów i nauczycieli, publikujemy teksty ważne dla etyki słowa, wprowadzamy treści z tego zakresu do zajęć szkolnych i akademickich. Kiedy powstawał Zespół Etyki Słowa, wykłady z etyki słowa odbywały się tylko na dwóch uczelniach. Dziś są już niemal na wszystkich uniwersytetach. W prace nad poprawą jakości etycznej komunikacji zaangażowali się wybitni naukowcy i artyści oraz sprawni organizatorzy. Na UMCS wydano antologię tekstów z zakresu etyki słowa, w wystąpieniach publicznych mówiliśmy o „wspólnotwórczej” roli języka i jego możliwości łagodzenia konfliktów społecznych, opublikowaliśmy kilkadziesiąt artykułów naukowych i popularnych o etyce słowa. Wystaliśmy do przewodniczącego Senackiej Komisji Kultury apel, aby w obradach tak ważnej dla Polaków instytucji jak Senat były zachowywane zasady etyki słowa, a język wszystkich parlamentarzystów mógł stać się wzorem dla uczestników międzyludzkiej komunikacji w naszej ojczyźnie. Apel ten spotkał się z uznaniem Marszałka Senatu RP. Mamy nadzieję, że wkrótce troska o etykę komunikacji stanie się wspólną sprawą Polaków.

ANNA CEGIEŁA
Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 19.01.2018 r.

Wielce Szanowny Panie Prezesie

na Pana ręce składam serdeczne podziękowania Zarządowi PAU za wzruszające dla mnie życzenia urodzinowe, które wysoko sobie cenię (z tym, że ich część pochwalną przyjmuję jako bardzo zawyżoną...)

Pozwalam sobie przesłać Państwu **list skierowany przez zarząd naszego Zespołu do przewodniczącego Komisji Kultury Senatu RP**, przyjęty pozytywnie przez Komisję i przedstawiony w oświadczeniu jej prezesa, senatora Fedorowicza Senatowi na jego 50. obradach. Oświadczenie to zostało opublikowane w Rzeczypospolitej i jest dostępne na stronie internetowej Senatu. W korespondencji nawiązanej przez nas z Marszałkiem Karczewskim prosimy o przedstawienie obu parlamentom treści tego listu z podkreśleniem wagi dokumentów europejskich **dotyczących praw każdego człowieka do szacunku**. Uważamy za bardzo ważne opieranie wszelkiej komunikacji, a zwłaszcza komunikacji polityków i dziennikarzy na wskazaniach tych dokumentów. Mamy nadzieję, że przedstawiciele Polskiej Akademii Umiejętności będą także przy różnych okazjach przypominać Polakom o ich ważności.

Jadwiga Puzynina

Z bardzo serdecznymi pozdrowieniami dla Pana Prezesa i całego Zarządu PAU.

**Oświadczenie złożone
przez senatora Jerzego Fedorowicza
na 50. posiedzeniu Senatu
w dniu 15 listopada 2017 r.**

Oświadczenie skierowane do marszałka Senatu RP Stanisława Karczewskiego.

Szanowny Panie Marszałku! Składam oświadczenie w sprawie przestrzegania zasad etyki słowa w debacie publicznej. Profesor Jadwiga Puzynina, przewodnicząca Zespołu Etyki Słowa Rady Języka Polskiego PAN, złożyła na moje ręce apel o uwzględnienie w debacie publicznej zasad etyki słowa, opartych na poszanowaniu godności wszystkich uczestników życia politycznego i społecznego. Składam to oświadczenie na ręce osoby, która jest w stanie w zdecydowanie większym zakresie niż ja wpłynąć na popularyzację zawartych w nim treści. W pełni podzielam pogląd pani profesor Jadwigi Puzyniny, uznanego autorytetu polskiej polonistyki. Niech Senat będzie inicjatorem i źródłem, z którego popłyną nowe standardy dyskusji o sprawach Rzeczypospolitej, dyskusji, w której poszanowana będzie godność każdego z jej uczestników, w której używane będą wyłącznie argumenty ad rem i nigdy już nie padnie argument ad personam. Załączam list profesor Jadwigi Puzyniny.

Jerzy Fedorowicz

STULECIE NIEPODLEGŁOŚCI

Piłsudski

Czarna Rachel w czerwonym idzie szalu drżąca
I gałęzie choiny potrąca idąca –
Nikogo nie chce budzić swej sukni szelestem,
I idzie w przód jak senna, z rąk tragicznym gestem,
I wzrokiem, błędnym wzrokiem gasi mgieł welony,
I świt się robi naraz. I staje złękniony.
Poblądle Robespierri, cisi, smutni, czarni,
Wychodząc, z hukiem drzwiami trzasnęli kawiarni.
Na rogach ulic piszą straszną ręką krwawą,
Uśmiechają się dziwnie i giną na prawo.
Tylko słyhać nóg tupot na ulicy pustej
I szept cichy. Trup jakiś z zbielełymi usty –

I gdzieś kończy muzyka jakiś bal spóźniony.
Pod lila abażurem mrugają lampiony.
Białych sukni w nieładzie senność, ciepło, zmiętość
I piersi, krągłych piersi obnażona świętość,
I mazur, biały mazur w ogłupiałej sali:
Dziś! dziś! dziś! Wieś zaciszna i sznury koralii.
Roztańczyła się sala tęgim nóg tupotem.
Hołubce o podłogę wałają, biją grzmotem,
Białe panny i panny niebieskie, różowe,

Przelotnie a zalotnie przechylają głowę
I mówią czarnym frakom: „Przyjdźcie do nas jutro”
I podają im usta za podane futro.

A kiedy świt różowy przez żaluzje wnika,
Dla siebie, nie dla gości, gra jeszcze muzyka.
Menuetem się cichym wionolczela żali,
I białe margrabiny przychodzą z oddali.
Na liliowych oparach sphywają bez słowa,
I panier rozłożyła markiza liliowa,
Kawaler podszedł bład. Pani tańczyć każe!

I tańczą hafty, sprzączki, koronki, plumaże.
A w klarnet, flet i skrzypce, w ukłony margrabin
Czerwoną, rozwichrzoną wpada nutą Skriabin.
Drze ciszę dysonansem, wali w okiennice,
Muzykę wyprowadza przed dom, na ulice,
Na place, rozkrzyczane w potępieńcze ryki,
I rzuca w twarz akordom zgłodniałe okrzyki,
Na ziemię je obalił i kopie z rozpaczą:
Otworzyć wszystkie okna! Niech ludzie zobaczą!!

Wielkimi ulicami morze głów urasta
I czujesz, że rozpękną ulice się miasta,
że Bogu się jak groźba położą pod tronem
I krzykną wielką ciszą... lub głosów milionem.

A teraz tylko czasem kobieta zapłacze –
Aż nagle na katedrze zagrali trębaczce!!
Mariackim zrazu cicho śpiewają kurantem,
A później, później bielą, później amarantem,
Później dzielą się bielą i krwią, i szaleństwem,
Wyrzucają z trąb radość i miłość z przekleństwem,
I dławią się wzruszeniem, i płakać nie mogą,
I nie chrypią, lecz sypią w tłum radosną trwogą
A ranek, mroźny ranek sypie w oczy świtem.
A konie? Konie wałają o ziemię kopytem
Konnica ma rabaty pełne galanterii
„Lansjery-bohatery! Czołem kawalerii!”
Hej, kwiaty na armaty! Żołnierzom do dłoni!
Katedra oszalała! Ze wszystkich sił dzwoni.
Księża idą z katedry w czerwieni i zlocie.
Białe kwiaty padają pod stopy piechocie.
Szeregi za szeregiem. „Sztandary! Sztandary!”

A On mówić nie może, Mundur na nim szary.

JAN LECHOŃ
1920

PAUza Akademicka – www.pauza.krakow.pl – tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności i środowiska naukowego.

Rada Redakcyjna: Magdalena Bajer, Andrzej Białas, Janusz Limon, Ewa Lipska, Stanisław Rodziński, Piotr Sztompka, Marta Wyka, Jerzy Wyrozumski, Jakub Zakrzewski, Franciszek Ziejka.

Redakcja: Andrzej Białas – redaktor naczelny; Andrzej Borowski, Andrzej Kobos, Marian Nowy – redaktorzy; Adam Korpak, Krzysztof Skórczewski – grafika; Ryszard Otręba – „Galeria PAUzy”; Anna Michalewicz – dyrektor administracyjny; Witold Brzoskowski, Monika Mentel – fotokład; Wydawnictwo PAU – konsultacje.

Adres do korespondencji: Polska Akademia Umiejętności, 31–016 Kraków, ul. Sławkowska 17; e-mail: pauza@pau.krakow.pl

Oczekujemy na artykuły do 6 000 znaków (ze spacjami) i ilustracje w formacie JPEG o rozdzielczości 300 dpi.